

Strängnäs kommun
kommun@strangnas.se

2017-11-29
Dnr 400-2016:6992

Rektor Thomasgymnasiet
anna.zachrisson@strangnas.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av garanterad
undervisningstid i gymnasieskolan vid Thomas-
gymnasiet i Strängnäs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av garanterad undervisningstid i gymnasieskolan. Syftet är att granska skolhuvudmäns och skolors arbete med att se till att elevers faktiskt genomförda undervisningstid når upp till minst den garanterade undervisningstiden¹. Granskningen är avgränsad till fyra nationella gymnasieprogram; två högskoleförberedande program (naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet) och två yrkesprogram (el- och energiprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet). Varje skola behöver inte ha alla fyra gymnasieprogram, men minst ett av de högskoleförberedande programmen och ett av yrkesprogrammen.

Granskningens syfte besvaras genom nedanstående frågeställningar:

1. Hur arbetar huvudman och rektor för att skapa tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid?
2. Utifrån vilka överväganden och med vilka marginaler planeras och schemaläggs elevernas undervisningstid så att de får minst den garanterade undervisningstiden?
3. I vilken utsträckning sker en regelbunden uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid under terminen?
4. Kompenseras eleverna för undervisning som inte genomförs?

Granskningen genomförs i 25 gymnasieskolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Thomasgymnasiet i Strängnäs kommun ingår i denna granskning. Skolinspektionen besökte Thomasgymnasiet den 11 och 12 september 2017. Besöket genomfördes av Ingela Djurberg och Sofia Lindstrand. Intervjuer med elever, schemaläggare, lärare, rektor och representanter för huvudmannen har genomförts.

Thomasgymnasiet är en kommunal gymnasieskola i Strängnäs kommun. På skolan finns två av de gymnasieprogram som är aktuella för granskningen; samhällsvetenskapsprogrammet och el- och energiprogrammet. Läsåret 2017/18 går totalt 89 elever på samhällsvetenskapsprogrammet och 82 elever på el- och energiprogrammet².

¹ Enligt 16 kap. 16 § skollagen har elever på yrkesprogram rätt till minst 2 430 undervisningstimmar om 60 minuter och elever på högskoleförberedande program har rätt till minst 2 180 undervisningstimmar om 60 minuter (garanterad undervisningstid).

² Enligt uppgift från rektorns verksamhetsredogörelse.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter redovisas de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat och bedömt som mest prioriterade inom ramen för granskningen, följt av en motivering. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens och rektorns arbete med att se till att elevers faktiskt genomförda undervisningstid når upp till minst den garanterade undervisningstiden behöver utvecklas i flera avseenden.

Huvudmannen och rektorn har inte klargjort vad som ingår i undervisningstiden. Huvudmannen och rektorn har i förhållande till lärarna delvis olika uppfattningar om vad som ingår i undervisningstiden. Därmed finns ingen samsyn dem emellan om vad som är undervisningstid på skolan.

Skolan arbetar för att värna elevernas schemalagda undervisningstid men skolan saknar rutiner för och eleverna kompenseras inte per automatik för, undervisningstid som inte genomförs. Timplanerna överensstämmer inte heller med de undervisningstimmar som läggs ut i elevernas scheman, och för eleverna på el- och energiprogrammet läggs färre timmar ut i schemat än den garanterade undervisningstiden.

Vidare följer huvudmannen och rektorn inte upp elevernas genomförda undervisningstid. Huvudmannen har inte heller rutiner för att försäkra sig om att det beslutade antalet undervisningstimmar också blir den faktiskt genomförda undervisningstiden.

Skolinspektionen bedömer att detta sammantaget leder till att varken huvudmannen eller rektorn har säkerställt att alla elever får sin garanterade undervisningstid.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver klargöra vad som ska ingå i elevernas garanterade undervisningstid. I arbetet med att klargöra detta behöver huvudmannen och rektorn arbeta för att det skapas en samsyn inom

och mellan alla led (huvudman–rektor–lärare) kring vad som räknas som undervisningstid.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte har klargjort vad som ska ingå i elevernas garanterade undervisningstid. Det saknas en tydlighet och samsyn inom och mellan olika nivåer (huvudmannen–rektor–lärare) kring vad som ryms inom begreppet undervisningstid. Huvudmannen och rektorn har i förhållande till lärarna delvis olika uppfattningar om vad som räknas som undervisningstid.

Enligt skollagen är undervisning sådana målstyrda processer som under ledning av lärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.³ Av förarbetena till skollagen framgår att formuleringen "under ledning av lärare" inte nödvändigtvis innebär att en lärare måste vara närvarande i undervisningslokalen eller motsvarande all lektionstid. Tanken är dock att för att en aktivitet ska klassas som undervisning måste en lärare ha det övergripande ansvaret för det som ska göras.⁴ I förarbetena till bestämmelsen om ett minsta antal garanterade undervisningstimmar framgår att timplanerna ska uttrycka den tid som eleverna ska garanteras lärar-/handledd undervisning. Utöver den garanterade undervisningstiden ska det avsättas tid för prov⁵, studiebesök, praktik m.m.⁶

Planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid sker med tillräckliga marginaler så att eleverna ges möjlighet att få den garanterade undervisningstiden. I detta ingår också att säkerställa att eleverna på el- och energiprogrammet erbjuds minst 15 veckors arbetsplatsförlagt lärande.

³ 1 kap. 3 § skollagen.

⁴ Av förarbetena framgår vidare att i gymnasieskolan har begreppet till viss del en vid betydelse. Vid till exempel arbetsplatsförlagt lärande kan lärarrollen vara mer inriktad mot handledning och mentorskap än i de skolförlagda delarna. (Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet* s. 218 ff. och s.633.)

⁵ Skolinspektionens ställningstagande är att nationella prov ligger utanför den garanterade undervisningstiden men att andra prov som läraren använder i undervisningen, det vill säga prov med mer formativt syfte, anses ligga inom undervisningstiden.

⁶ Prop. 1990/91:85 *Växa med kunskaper – om gymnasieskolan och vuxenutbildningen* s.95 f.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte har säkerställt att eleverna får minst sin garanterade undervisningstid. Huvudmannen och rektorn har inte säkerställt att den planerade och schemalagda undervisningstiden minst når upp till elevernas garanterade undervisningstid enligt skollagen⁷. Skolans timplaner har inte beslutats av nuvarande rektor, trots att denna har delegation på detta, och de överensstämmer inte heller med aktuell schemaläggningen.

Den schemalagda undervisningstiden för elever på el- och energiprogrammet når inte heller upp till den garanterade undervisningstiden. Dessutom erbjuds dessa elever endast 12 veckors APL vilket inte överensstämmer med elevernas rätt till 15 veckors APL⁸.

Förutom att det planeras och schemaläggs för lite undervisningstid för eleverna på el- och energiprogrammet bedömer Skolinspektionen att det även försvinner mycket tid när själva lektionerna ska genomföras. Exempelvis läggs raster in i samband med längre lektionspass och som inte finns utlagda i schemat, lektioner avslutas tidigare än vad som är schemalagt, tid går åt för att hitta lektionssalar, lektioner kommer inte igång på utsatt tid samt att lärare behöver ta tid från lektioner för att hantera ordningsproblem. Dessutom saknar skolan ett system för att kompensera eleverna för lektioner som blivit inställda.

Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid

- Huvudmannen och rektorn behöver följa upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas och för att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som eleven har rätt till. I detta ingår att huvudmannen och rektorn behöver säkerställa att all genomförd undervisningstid registreras.

⁷ Den garanterade undervisningstiden ska betraktas som ett golv där huvudman och rektor vid behov kan utöka undervisningstiden och erbjuda eleverna fler undervisningstimmar än de lagstadgade. I betänkandet *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola* underströks att den garanterade undervisningstiden skulle vara en "miniminivå", ett golv för den tid elever har att fordra. Det förutsätter en säkerhetsmarginal för att säkra att eleverna ska få ut minst den garanterade undervisningstiden. Detta bör innebära att flertalet elever kommer att erhålla mer undervisningstid än vad den garanterade nivån anger (SOU 2008:27 *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola*, s. 334).

⁸ Enligt 4 kap. 12 § gymnasieförordningen ska arbetsplatsförlagt lärande förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor. Varje vecka som genomförs på en arbetsplats ska för en elev i gymnasieskolan anses motsvara 23 timmars garanterad undervisningstid.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och rektorn inte följer upp vilken undervisningstid som faktiskt har genomförts. Vare sig huvudmannen eller rektorn har därmed försäkrat sig om att det som beslutats och planerats för eleverna verkligen blir den faktiskt genomförda undervisningstiden.

Enligt skollagen ska varje huvudman på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Motsvarande planering, uppföljning och utveckling av utbildningen ska ske av rektor på skolensnivå.⁹ Av förarbeten framgår att skolhuvudmännen har en skyldighet att följa upp och att kunna redovisa att varje elev får den undervisning som han/hon har rätt till.¹⁰ Uppföljningen bör göras kontinuerligt under terminen för att möjliggöra att åtgärder kan vidtas i tid i de fall elever riskerar att inte få den garanterade undervisningstiden.

Skolinspektionen bedömer också att varken huvudmannen eller rektorn har några rutiner för eller kan redovisa om varje elev fått sin garanterade undervisningstid¹¹. Av gymnasieförordningen framgår att huvudmannen ska redovisa hur eleven har fått sin garanterade undervisningstid.¹²

Huvudmannen och rektorn saknar även tydliga riktlinjer för hur den faktiskt genomförda undervisningstiden ska registreras. En noggrann registrering är en förutsättning för att kunna följa upp den faktiskt genomförda undervisningstiden. Detta för att kunna vidta åtgärder i tid om undervisningstiden behöver utökas allt i syfte att försäkra sig om att varje elev får sin rätt till garanterad undervisningstid tillgodosedd.

⁹ 4 kap. 3–6 §§ skollagen.

¹⁰ Prop. 1997/98:169 *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet*, s. 29. Se även betänkandet från *Gymnasieutredningen*, där framhålls bl.a. att uppföljning av undervisningstiden är en förutsättning för att kunna redovisa vilken tid som faktiskt har erbjudits eleverna. Redovisningen bör göras kontinuerligt, exempelvis i samband med avslutande av kurs. Av utredningen framgår vidare att den undervisningstid som eleven erbjudits inte behöver innebära samma sak som vilken undervisning eleven faktiskt deltagit i. Uppföljning av elevers frånvaro kan därmed inte ersätta uppföljning av den faktiska undervisning som har genomförts (SOU 2016:77 *Betänkande av Gymnasieutredningen*, s. 684).

¹¹ Eftersom den minsta garanterade undervisningstiden är en rättighet på individnivå är Skolinspektionens ställningstagande att en individuell uppföljning är nödvändig för att huvudmannen ska kunna göra en korrekt uppföljning på aggregerad nivå.

¹² 4 kap. 22 § gymnasieförordningen.

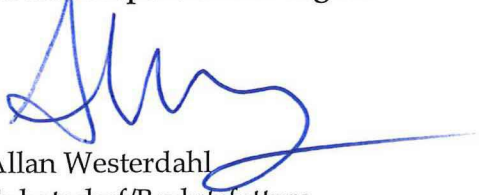
Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **1 februari 2018** inkomma med en planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om vilka åtgärder som planeras att vidtas samt när i tid det kommer att ske. Se bilaga 1.

Därefter ska huvudmannen senast den **31 augusti 2018** inkomma med en redovisning av vilka åtgärder som faktiskt vidtagits. Se bilaga 2. Observera att det är huvudmannen som ska svara och att detta behöver framgå av det svar som inkommer.

Redogörelsen skickas via e-post, till linkoping.linkoping@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2016:6992) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

Allan Westerdahl
Enhetschef/Beslutsfattare

Ingela Djurberg
Utredare/Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/garanteradundervisningstid>

Bilaga 1**Mall för huvudmannens plan för åtgärder**

Huvudmannen ska senast **1 februari 2018** inkomma med en planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om vilka åtgärder som planeras att vidtas samt när i tid det kommer att ske.

Utvecklingsområde 1: Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:
Utvecklingsområde 2: Planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:

Utvecklingsområde 3: Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid	
Åtgärder som planeras att genomföras:	När i tid åtgärderna planeras att vara genomförd:

Bilaga 2

Mall för huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder

Huvudmannen ska senast den **31 augusti 2018** inkomma med en redovisning av hur man arbetat för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna redovisning bör innehålla information om vilka åtgärder som vidtagits och vilken effekt de gett. Observera att det är huvudmannen som ska svara och att detta behöver framgå av det svar som inkommer.

Utvecklingsområde 1: Tydlighet och samsyn kring begreppet undervisningstid
Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:
Utvecklingsområde 2: Planering och schemaläggning av elevernas undervisningstid
Åtgärder som vidtagits samt dess effekter:

Utvecklingsområde 3: Uppföljning av elevernas genomförda undervisningstid
Åtgärder som vidtagits samt dess effekter: